

Odporność systemów rolniczych stała się priorytetem w związku z zagrożeniem spadku ich wydajności. Działania i strategie mające na celu stymulowanie odporności systemów rolniczych powinny opierać się na sześciu kluczowych założeniach, które opisują sposoby funkcjonowania uczestników systemu rolniczego i jego otoczenia (tj. rządów i samorządów, podmiotów w łańcuchach wartości, banków, doradców i innych uczestników). Sposób, w jaki założenia te przekładają się na konkretne zalecenia, jest adekwatny do poszczególnych regionów i sektorów. Proces współtworzenia, taki jak dialog polityczny i społeczny, powinien być kreowany w celu opracowania planów działania na rzecz wspierania odporności.

Wyzwania zagrażające wydajności systemów rolniczych, takie jak susze i spadki cen sprawiły, że odporność stała się jednym z ważniejszych punktów na liście priorytetów polityki rolnej. Wyzwania te wynikają ze zjawisk kryzysowych i wstrząsów, takich jak zmiana klimatu, niepewna sytuacja geopolityczna, konflikty handlowe, zmieniające się preferencje konsumentów, a także niedawny kryzys COVID-19. Zapewnienie odpornego sektora rolniczego było jednym z głównych celów stanowiska Komisji Europejskiej w sprawie wspólnej polityki rolnej (WPR) po 2020 roku. Europejski Zielony Ład, Strategia „Od pola do stołu”, Strategia na rzecz Różnorodności Biologicznej oraz Unijny Plan Naprawy Gospodarczej i Odporności wzmocniły postulat wspierania odporności. W związku z tym środowisko instytucjonalne i społeczno-gospodarcze, w którym osadzone są systemy rolnicze, powinno zwiększać zakresy ich odporności w kierunku stabilności, adaptacyjności i zdolności do transformacji, a także zdolność do przewidywania.

6 kluczowych założeń projektu SURE-Farm w zakresie zwiększania odporności

W ramach projektu SURE-Farm zbadano odporność systemów rolniczych w UE z różnych punktów widzenia i przy użyciu różnych metod. Na podstawie swoich prac, SURE-Farm określił kluczowe założenia i opracował precyzyjne plany działania na rzecz zwiększenia odporności systemu rolniczego. Założenia i plany opisują, w jaki sposób podmioty w systemie rolniczym i sprzyjającym jemu otoczeniu powinny funkcjonować, aby zwiększyć odporność. Opierają się one na analizie zachowań systemowych, tj. na decyzjach podejmowanych przez wymienione podmioty podczas radzenia sobie z wyzwaniami w przeszłości.

1. Kiedy system rolniczy nie jest w stanie w wystarczającym stopniu poradzić sobie z wyzwaniem, otoczenie jemu sprzyjające powinno zapewnić tymczasowe zasoby, aby poradzić sobie z niekorzystnymi skutkami wstrząsu, ale tylko po to, by zyskać na czasie, pracując nad prawdziwym środkiem zaradczym.

2. Po wystąpieniu wstrząsów zasoby powinny zostać skierowane na ulepszenie zdolności przewidywania, a także zdolności adaptacyjne i transformacyjne, aby zapobiec uzależnieniu od rozwiązań zewnętrznych i zwiększyć przyszłą zdolność systemu rolniczego do radzenia sobie z problemami.

3. Otoczenie sprzyjające powinno wspierać system rolniczy w wykrywaniu, ocenie i reagowaniu na długoterminowe trendy, które stanowią wyzwanie dla tego systemu, w sposób zwiększający jego odporność w przyszłości, w tym poprzez dostosowanie lub przekształcenie w perspektywie długoterminowej.

4. Otoczenie sprzyjające powinno zachęcać do potencjalnej różnorodności reakcji, a nie skupiać się nadmiernie na ograniczonym zestawie działań wzmacniających odporność.

5. Podmioty systemu rolniczego i ich otoczenie powinni rozwinąć umiejętności utrzymania równowagi między przeznaczaniem zasobów na wyzwania natychmiastowe a przyszłe.

6. Należy przeprowadzić bardziej systemową, dogłębną analizę podstawowych przyczyn wyzwań z jednej strony oraz czynników powodujących podatność na te wyzwania z drugiej strony, aby uniknąć ponownego definiowania problemu i wdrażania rozwiązań, które nie rozwiązują problemu pierwotnego.

Plany działania na rzecz odporności: potrzeba dialogu politycznego

Analiza zróżnicowanych systemów rolniczych doprowadziła do sformułowania sześciu założeń, według których systemy rolnicze i podmioty działające w środowisku sprzyjającym powinny stymulować odporność. Przełożenie tych zasad na konkretne zalecenia powinno być dokonane poprzez podejście regionalne i/lub specyficzne dla danego systemu rolniczego. Opowiadamy się za nawiązaniem dialogu politycznego na temat wzmacniania odporności, który zgromadziłby wszystkich istotnych aktorów z danego systemu rolniczego i jego środowiska. Dialogi polityczne, nazywane także okrągłymi stołami lub grupami zadaniowymi, gromadzą różne grupy interesu, koncentrują się na kwestii, która jest przedmiotem wspólnego zainteresowania i dążą do sformułowania praktycznych rozwiązań problemów. W ramach projektu SURE-Farm, taki dialog polityczny został zainicjowany w formie warsztatów w 11 studiach przypadku, w celu określenia działań i strategii umożliwiających odporność, w oparciu o zdefiniowane założenia. Zalecane działania i strategie, które powstały w wyniku tych warsztatów, są specyficzne dla poszczególnych studiów przypadku. Niemniej jednak proponuje się 14 następujących działań wspólnych dla wszystkich z nich:

1. Opracowanie nowych rozwiązań instytucjonalnych w ramach łańcucha wartości i promowanie różnorodności kanałów marketingowych.
2. Inwestowanie zasobów w zróżnicowanie produktów i nowe modele biznesowe.
3. Zwiększenie inwestycji w rozwój obszarów wiejskich i poprawa atrakcyjności obszarów wiejskich, zwłaszcza dla młodego pokolenia.
4. Poprawa przedsiębiorczości rolników poprzez edukację, kształcenie społeczne i usługi doradcze oraz wzmocnienie AKIS.
5. Inwestowanie środków w dostosowanie systemów produkcji rolnej.
6. Kształtowanie świadomości na temat długoterminowych trendów i wyzwań w ramach systemu rolniczego.
7. Nagradzanie rolników za ich wkład w realizację funkcji publicznych.
8. Opracowanie i utrzymanie długoterminowej wizji na poziomie gospodarstwa, systemu rolniczego i polityki.
9. Inwestowanie w ocenę wpływu alternatywnych (dostosowanych lub przekształconych) systemów gospodarki rolnej.
10. Rozwój instytucji umożliwiających większą elastyczność systemów gospodarki rolnej.
11. Zaangażowanie wielu podmiotów we wspólne wysiłki i zajęcie się kombinacją instytucjonalną i strukturalną zamiast polegania na pojedynczych instrumentach.
12. Stymulowanie różnorodności proaktywnych strategii zarządzania ryzykiem.
13. Ułatwienie dostępu do zasobów ziemi i siły roboczej.
14. Wsparcie współpracy poziomej i pionowej w programach rozwoju obszarów wiejskich.

Szerokie grono interesariuszy, rolników i decydentów politycznych podziela wizję projektu SURE-Farm, że zwiększenie odporności jest konieczne i pilne. SURE-Farm jest przekonany, że poprzez odniesienie się do sześciu wymienionych kluczowych założeń i przyjęcie szerszego zestawu zaleceń, interesariusze i decydenci mogą wspólnymi siłami zwiększyć odporność europejskich systemów rolniczych w przyszłości.

Plan działania wzmacniający odporność polskiego sektora owocowo-warzywnego w zakresie:

a) Ekstremalnych zjawisk pogodowych:

1. Promowanie działań badawczych mających na celu dostosowanie odmian owoców/warzyw odpornych na zmiany klimatu.
2. Szkolenia na temat korzyści płynących z ubezpieczenia dla rolników.
3. Wprowadzenie innowacyjnych technologii.

b) Aktywizacji współpracy między podmiotami systemu rolniczego:

1. Zwiększenie współpracy rolników poprzez internetową platformę edukacyjną.
2. Szkolenia, które zwiększyłyby wzajemne zaufanie rolników.
3. Zaangażowanie zaufanych i cenionych specjalistów do prowadzenia szkoleń dla rolników.

